

MODERN OYUNLARDA DEĞER DEĞİŞİMİNİN YARATTIĞI İKİLEMLER

(MATMAZEL JULIE, MARIA MAGDALENA, SATICININ
ÖLÜMÜ)

Gülayşe ERKOÇ

XX. Yüzyıl düşünürleri Modern Tiyatroyu Gerçekçi Akımla başlatırlar. Tohumları Romantik Akım'da atılmaya başlanan, aynı zamanda Romantizme bir tepki olarak da açıklanan Realizm ve hemen sonra oluşmaya başlayan Naturalizm, dönemin toplumsal, ekonomik, bilimsel gelişim ve değişmelerinden etkilenmiştir. Gerçekçi Akım'ın Romantik Akım'a en büyük tepkisi, oyunlarda ele alınan gerçeğin, düşsel oluşu ve bu nedenle yaşanan gerçeklerden uzaklaşmış oluşuydu. Oysa Gerçekçi Akım kuramcıları ve yazarları, gerçeği, yaşanan somut gerçek olarak ele alırlar. Bu yaklaşım toplumdaki değişimlerin bir sonucudur. Toplumda görülen bu değişimler nelerdir?

Gerçekçi Akım döneminin en güçlü kesimi büyük burjuva kesimidir. Bilindiği gibi burjuva sınıfının doğuşu, Rönesans dönemine kadar uzanır. Bireyin atılım gücünü ön plana çıkaran Rönesans döneminde, kentlerin uyanışına koşut olarak, küçük ticaret ve zanaatla uğraşarak oluşmaya başlayan burjuva sınıfı, XVIII. yüzyıla kadar ticaret alanında büyük başarılar elde etmiş; kazanç özgürlüğünü ilke olarak kabul etmiş ve XVIII. yüzyılın sonunda, yanına büyük halk kesimlerini de alarak mutlak yetkili hükümdarı ve yönetimdeki soylu sınıfı devirmiştir. İşte ekonomik üstünlüğünden sonra, siyasal alana da hakim olmayı başaran bu sınıf, XIX. yüzyıldan başlayarak, toplumun en güçlü kesimi olarak yeni girişimleri ve yeni değer anlayışı ile toplumdaki değişimleri yaratacaktır.

Burjuva sınıfının önderliğinde güçlenen kapitalizm ve endüstrileşme, bu büyük değişimin önemli nedenlerini oluşturur. İlk aşaması

XVIII. yüzyılın sonlarına uzanan endüstri devrimi, makina endüstrisinin kurulması ile gelişir. Bunun doğal sonucu olarak dokumacılık, el tezgahlarını sona erdirir. Yerine burjuva sınıfının sermayesi ile fabrikalar kurulmaya başlar. Fabrikaların büyümesi ile kurulan yeni kentler, endüstri ve ticari faaliyetlerinin merkezi durumuna gelir. Kentler arasında ulaşımın sağlanması için yollar yapılır, kanallar açılır, ulaşım araçları gelişir, haberleşme kolaylaşır, okuma-yazma oranı artar. Bu nedenle büyüyen sermaye, rekabeti arttırır, para tutku olmaya başlar. Çıkar ve kazanç kaygısı nedeni ile, eski ahlâk değerleri sarsılır.

El emeğinin yerine geçen dokuma ve makina endüstrisinin bir sonucu olarak, köy ve kasabalardan kentlere göç başlar. Böylece kentlerde yeni bir sosyal sınıflar tablosu ortaya çıkar. Köyden kente göç eden yoksul insanlar, düşük ücretle çalışmak ve sağlıksız şartlar altında yaşamak zorunda kalırlar. İyi koşullara sahip olan ve kazançlarını arttırmak için çalışan, dükkan sahipleri, küçük işletme sahipleri ve zanaatkarlar, toplumda küçük burjuva sınıfı olarak yer alır. Kazanç özgürlüğü anlayışı ile rekabet içine giren, kazancı ve sermayeyi bir değer haline getiren serbest meslek sahipleri, işadamları, fabrikatörler, yöneticiler ve bankacılar ise büyük burjuva sınıfını oluştururlar. Bu güçlülük savaşında ezenlerle, savaşılmayıp ezilenler görülür. İşte dönemin yazarları oyunlarında, bu bunalımlı ortamı ve ortamın yarattığı çetin koşullar sonucu oluşan toplumun sorunlarını ele alarak yaşam mücadelesini bütün gerçekliği ile yansıtmaya başlarlar.

Gerçekçi Akim yazarlarını etkileyen, dönemin toplumsal değişimini sağlayan bir başka etmen de bilim ve düşünce alanındaki gelişmelerdir. Pozitivizmin, Darwin kuramlarının, Hippolyte Taine-kuramlarının, Sigmund Freud'un bulgularının etkileri, dönemin oyunlarında gözlemlenir. Bu bulgular ve düşünceler de, toplumdaki bütün bu değişimlerden etkilenecek, dönemin yapısını, dönemin insanların ve ilişkilerini bilimsel olarak açıklamaya çalışırlar.

Toplumda ve değer yargılarında görülen değişimler modern oyunların konusunu oluşturur. Çağımızın oyunlarında bu ortam içerisinde bulunan ve çevresini oluşturan etmenlerin kuşattığı insanlar ele alınır.

August Strindberg'in *Matmazel Julie* adlı oyununda, böylesi bir ortamın içinde bulunan, artık yok olmaya mahkum bir sınıfın son temsilcilerinden olan Matmazel Julie'nin dramı ele alınmıştır.

Bir Kont kızı olan Matmazel Julie, soylu sınıfın genç kuşağının son temsilcilerindendir. Julie, Yazdönümü Gecesi Şenliğinde babası ile birlikte akrabalarına gitmek istemeyip, konakta kalarak hizmetkarlarla dans eder, sonra mutfakta oturan uşak Jean'ın yanına gelir, onu dansa kaldırır ve onunla sevişir. Oyunun ateşleyici gücü olan ve genç kadının çevresini kuşatan etmenleri August Strindberg, oyunun önsözünde şöyle sıralamaktadır:

“... annenin kişiliği, babanın kızını yanlış yetiştirishi, kendi yaradılışı, nişanlısının güçsüz yozlaşmış bir kafa üstündeki etkisi. Ayrıca doğrudan doğruya Yazdönümü Gecesi'nin şenlik havası, babasının yokluğu, aybaşısının tutması, hayvanlara düşkünlüğü, dansın coşkusu, alaca karanlığın büyüü, çiçeklerin şehvet uyandırıcılığı, son olarak da iki kişinin bir odada yalnız kalmalarını hazırlayan olay, ayrıca, duyguları uyanmış bir adamın işini çabuk tutmak isteğini de burada eklemek gerekir...”¹

Bu etkiler altında girilen eylem, Julie'nin yıkımını hazırlar. Julie, anne ve babasının hataları, onu yanlış bir şekilde yetiştirmeleri sonucu mutsuz ve sağlıksız bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Nişanlısının da bu güçsüz kafa üstündeki etkileri ile Julie'nin iç dengesi bozulmuştur. Bu iç koşullara, o gecenin ortamını belirleyen tahrik edici dış koşullar eklenince, Julie çevresindeki etkilerin kurbanı olmuş, yıkımını hazırlayan eylemi özgür iradesi ile seçerek değil, etki altında yapmıştır. Gerçekçi ve Naturalist kuram anlayışına göre kişinin çevresini saran etmenler yazgısal bir kesinlik içindedirler.

Matmazel Julie, ancak uşağına teslim olduktan sonra, bulunduğu durumun bilincine varır. Çünkü genç kadın, hem uşağına teslim olmuş, hem de kendi sınıfsal konumuna ve değer anlayışına uygun olmayan bir eylemde bulunmuştur. Bu ilişki öncesi Julie'ye, çocukluğundan beri duyduğu sevgiyi anlatan; giderek tutkulu bir aşk ilanında bulunan Jean, ilişki sonrası hanımefendisine duyduğu saygıyı yitirmiştir. Jean davranışları ile Julie'yi küçük düşürecek, genç kadın, bunalıma girecektir.

Sınıf atlama çabası içinde olan Jean, Julie'ye kendisi ile birlikte İtalya'ya kaçmasını ve yeni bir hayata başlamasını önerir. Bu teklif Julie'ye, kurtarıcı gibi görünür. Artık babası ile birlikte yaşayamayacaktır. Bu düşünce tarzı da soyluca bir dürüstlükten kaynaklanır.

Oysa Jean'ın, onu elde etmeden önceki "sevgi sözcükleri" dürüstlükten uzaktır. Julie, Jean'ın teklifini kabul eder. Yeni kuracakları hayat, Jean tarafından planlanmıştır. Julie'nin böyle bir planı yapma olasılığı yoktur. Konaklarının dışındaki yaşam konusunda, fikri yoktur. Julie'nin güçsüzlüğü ve bilgisizliği karşısında Jean'ın gücü, deneyimi ve becerisi, iki kişi arasında daha da yoğunlaşacak olan güç ve soyluluk ikileminin ilk belirtileridir.

Jean, hanımefendisinden daha fazla yer görmüş; dışardaki yaşam tarzı hakkında bilgi edinmiş; gerçek yaşam koşulları içinde büyümüş ve bu nedenle mücadele etmeyi öğrenmiş, kendisini sınıf atlamak üzere yetiştirmiştir. Giyim kuşamı zevklidir, iyi konuşmasını, davranmasını, dans etmesini öğrenmiştir. Çünkü Jean uşaklıktan kurtulmak, sınıf atlamak çabasıdadır. İlerde yeni bir yaşam kurma kararı vermiş olan, bir küçük burjuva adaydır. Toplumda yeni güçlenen bir sınıfın kişisidir. Eline yeterince para geçince, küçük bir otel ya da lokanta açacaktır. Yeni bir yaşama hazırlanmakta olan Jean'ın tek eksiği sermayesidir. Yeterli bir kültür yapısı olmadığı için ilkel bir yırtıcılığa sahip olan Jean'a göre, Julie'nin parası bu iş için bir başlangıç olacaktır. Fakat genç kadının kendisine ait parası yoktur. Julie böylece Jean'ın gözünde iyice küçülmüştür.

Matmazel Julie yaşamına, gerçeği gizleyerek devam edebilir ama soyluluğundan kaynaklanan onuru bunu reddeder. Oysa Jean için "onur" denen ölümcül bir değer yoktur. Jean, o gece, yaşadıkları olayların, kendi planlarını bozmasına izin vermeyecek denli katı ve gerçekçidir. Julie, önceleri kendisine büyük bir sevgi ve incelikte yaklaşmış olan uşağının gerçek yüzünü görmeye başlar. Kurulan planın uygulanma olasılığı yoktur. Bu aşamada amansız bir ölüm kalım savaşı başlar. Bu güçler savaşımı Darwin'in "doğal eleme" kuramı ile büyük bir koşutluk taşımaktadır. Güçlü olan ayakta kalacak, güçsüz olan ise yenik düşecek, elenecektir. Julie'nin kadın oluşundan ileri gelen yırtıcılığı, soylu oluşundan kaynaklanan onurlu ama güçsüz direnişi ile, Jean'ın, içinden geldiği yaşamın ilkel zorbalığından, sınıf atlama çabasında olmasından (hiç olmazsa bulunduğu konumu koruma çabasında olmasından) ileri gelen güçlülüğü ve acımasızlığı arasındaki çatışma dramatik bir boyut kazanır. Babasının dönüş saati yaklaşan Julie için çıkış yolu kalmamıştır. İntihar ederek savaşım alanını terk eder.

Fiedrich Hebbel'in *Maria Magdalena* adlı oyunundaki Klara'nın intihar nedeni de Julie'nin intihar nedenine benzemektedir.

Eski ahlâk değerlerine bağlı bir marangoz olan Anton Usta'nın kızı olan Klara, nişanlısı Leonhard ile ilişkiye girmiş ve hamile kalmıştır. O da tıpkı Julie gibi, kendisini ölüme götürecektir olan eylemini bilerek ve seçerek gerçekleştirmemiştir. Seçim Klara'ya kalsa, namusunu sonuna kadar koruyacaktır. Çünkü bu değerlerle yetiştirilmiştir. Fakat çıkarıcı nişanlısı, Klara'yı, çocukluğunda ondan hoşlanan Noter Katibi ile karşılaşmalarından dolayı kıskanmış, Klara'yı kendisine bağlamak için elde etmiştir. Bencillik ve çıkar kaygısı, dönemine ayak uyduran Leonhard'ın özelliği olmuştur. Toplumun ahlâki değerlerindeki değişim kişileri etkilemektedir.

Matmazel Julie'de de görüldüğü gibi endüstrileşen, rekabet içinde olan, kapitalist toplumlarda para en üst değer olarak ortaya çıkmıştır. Para, güç, saygınlık ve rahat bir yaşam sağlamaktadır. Bu nedenle kazanç elde etme çabası, her türlü davranışı yasal saydırmaktadır. Oysa Anton Usta ailesi ile birlikte erdemli bir yaşam sürmek için gerekli olan parayı, alınteri ile kazanmış; paranın az oluşuna değil, "helâl" oluşuna önem vermiştir. Anton Usta'nın oğlu Karl, kendi zevkleri ve ihtiyaçları için gerekli olan parayı herkesden fazla çalışarak elde eder. Genç hevesleri için, çok çalışması, onu aile ortamından uzaklaştırmış, ailesine olan bağının azalmasına yol açmıştır. Oysa Leonhard, kolay kazanç yollarına başvurur. Onun için önemli olan, ne şekilde olursa olsun elde etmektir.

Leonhard, rakiplerini çeşitli hilelerle safdışı ederek bir iş sahibi olmuştur. Belediyeye Reisi'nin kızına kur yaparak, mesleğinde daha önemli yerlere gelmeyi düşünmektedir. Leonhard'a göre "kazanç özgürlüğü" varsa, kazanma yolları da özgür olmalıdır. Leonhard'ın tavrı, toplumun ahlâk değerlerindeki değişimin kanıtıdır.

Öte yandan Anton Usta, ailenin reisi olarak son derece tutucu, katı ve gelenekçi bir tutum içindedir. Anton Usta "ondokuzuncu yüzyılın katılaşmış saygı ve erdem heykeli. . ."2 dir. Klara'nın ev ortamında, eski değerlerin ne kadar güçlü olduğu, oğlunun hırsızlık yaptığını öğrenen annenin, salt bu nedenle ölmesi olayında açıkça görülür. Anton Usta için, oğlunun hırsızlıkla suçlanmasından sonra, en önemli şey, kızının namusudur. Ters bir durumda, kendi hayatına son vereceğini ima eder. Hırsızlık olayından ötürü, kimse ile karşılaşmamak için evinden uzaklara gider.

Karl'ın hırsız olduğu söylentisi, Leonhard'ın çıkarlarına ters düşer. Toplumda hile ile kazandığı yeri kaybetmemek için, Klara ile

evlenmekten vazgeçer, ve hemen Belediye Reisi'nin kızı ile olan yakınlığını pekiştirmeye bakar.

Klara, toplumdaki değerler değişimi sonucu "çıkarcı" ve "namus" ikileminin ortasında kalmıştır. Kardeşinin suçsuz olduğunu öğrenmek ona bir kurtuluş olarak görünür. Bir görev duygusu ile, artık sevmediği nişanlısının yanına gider. Leonhard, hırsızlık olayının iç yüzünü anladığı halde, ondan ayrılır. Oysa Klara hamiledir. Babasını düşkünlüğüne uğratmamak için itihhar eder.

Toplumda gözlenen gelenekçi tutum ile, yeni düşünce arasındaki çelişki, dram kişinin yazgısı olmuştur. Oyunda dramatik olan, bireyin onursuz yaşamama adına verdiği güçsüz savaşımdan ve yıkımından kaynaklanmaktadır.

Çağdaş Amerikan Tiyatrosu'nun, Gerçekçi Dram yazarı olarak bilinen Arthur Miller'in *Satıcı'nın Ölümü* adlı oyunundaki Willy Loman'ın ölümüne neden olan gerçekler de, toplumdaki yaşama biçiminden; değer değişimlerinden ve bu ortam içinde bulunan dram kişinin özlemleri ve düşleri ile yaşam gerçekleri arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanır. Willy Loman'ın bunalımı, endüstrileşen Amerikan toplumundaki bunalımdır.

Endüstrileşen toplumda, makinanın baskısı altında olan insanın, kendisine ve geleneksel değerlere olan inancı sarsılmıştır. Kazanç endişesi ve maddi değerler, manevi değerlerin yerine geçmiştir. Kapitalist ekonomi anlayışının sonucu olarak, ticari kazanç, yarışmayı özendirici niteliktedir. Paranın birikimi, alım gücünün artışı ve daha rahat bir yaşam kurabilmek demektir. Sürekli bir yenilik, "eski"nin hükmünü yok etmekte, "yeni olan"ı elde etmek için, daha çok paraya ve daha çok emeğe gereksinim duyulmaktadır. Öte yandan nüfusun artışı, üretimin fazlalaşmasına, yeni binaların göklere tırmanışına neden olmaktadır. Bu kalabalık, mekanik ve yarışmacı yaşam tarzı, bireyi kuşatır; tedirgin eder ve bunalıma sürükler.

Otuz yıldır satıcılık yaparak, emeği karşılığında, kardan pay alarak geçimini sağlayan Willy Loman, böyle bir düzende yaşayan bir Amerikan vatandaşdır. Ailesine daha rahat bir yaşam kurabilmek için gençliğinden beri amansız bir çalışma temposuna girmiş, başarısı oranında para kazanmıştır. Çocuklarını da (özellikle Biff'i) yeteneklerini geliştirici, kişilik kazandırıcı bir şekilde yetiştirmeye çalışmış;

girişken, etkileyici, başarılı birer insan (ideal bir Amerikalı gibi) olmaları için koşullarını zorlamıştır. Küçük oğlu Happy çağının iş koşullarına ayak uydurmuş, ortalama bir yaşam tarzı sürdürmektedir. Oysa, Satıcı'nın daha çok sevdiği, yetenekleri ile parlak bir gelecek vaadeden büyük oğlu Biff, iş sahibi olamamıştır. Bu durum Loman'ı düş kırıklığına ve bunalıma sürüklemekte, sürekli geçmişe dönerek yaptığı hatayı aramaktadır. Bir zamanlar, genç bir kadınla ilişkiye girmiş ve bu durum oğlu Biff tarafından öğrenilmiştir. Bu durumun, oğlunun başarısını etkilediğini düşünür. Willy Loman'ın ağabeyi, geçmişte ona iyi bir iş teklifinde bulunmuş ama Loman, yaşamını kendi kendine kurmak için, teklifi geri çevirmişti. Çünkü Amerikan toplumundaki insanın yaşam mücadelesi, bireysel bir mücadeledir. İşte bu iki olay kafasını rahatsız etmektedir.

Willy Loman'ı fizyolojik durumu da etkilemektedir. Çünkü yaşlandığı için, eskisi kadar iyi araba kullanamamakta, gençliğindeki kadar çok satış yapamamaktadır. Bu durum hem işini aksatmasına neden olmakta hem de onu trafik kazası yapma olasılığı ile karşı karşıya bırakmaktadır.

Satıcı, gençliğindeki kıyasıyla çalışma sonucu, yaşlılığında rahat edeceğini tahmin etmiştir. Yaşlandığına göre, işini yerleşik bir düzen içinde yürütme hakkına sahip olduğunu düşünür. Gelecek güvencesi, çalışkan bir Amerikalı vatandaşın beklentisidir. Oysa gerçek onun umduğunun tersine gelişir. Yerine yeni, genç, dinç, dinamik elemanlar alınacağı için (tıpkı Amerikan toplumundaki üretim ve tüketim ilişkilerinde olduğu gibi) eskinin hükmü yok olmuştur. Satıcı'nın patronu ile konuşmasının sonucunda, patronu ona bu işi bırakmasını önerir. Willy Loman'ın acımasız gerçekle karşı karşıya gelişi, ilk olarak mesleki yaşantısında olur. Bu durumun asal nedeni, toplumdaki piyasa değerlerinin manevi değerler ile birbirine karşıt olmasından kaynaklanır.

Willy Loman'ın, ikinci yıkımı, yine düşler (umutlar) ile gerçeklerin uyuşmama ikileminden kaynaklanan, umut ve gerçek çatışması sonucu oluşur. Geleceği üzerine parlak hayaller kurduğu oğlu Biff, uzun bir ayrılıktan sonra evine dönmüştür. Bu geri dönüş, Satıcı'nın yeni düşlere dalmasına neden olur. İki oğlu işbirliği ederek, yeni bir iş kurmak üzere girişimlerde bulunacaktır. Bu düş, geçmişte ağabeyi ile kuramadığı ortaklığın, kendi içinde bir hata olarak yerleşmesinden de kaynaklanmaktadır. Yeni kurulan iş, "becerikli" oğullarının sayesinde iyi kazanç getirecek, kazanç ise daha rahat bir yaşam tarzı, bir

sınıf atlama umudu sağlayacaktır. Henüz evinin son taksitleri bitmemiş olan Satıcı sınıf atlama çabasında güçsüzdür. Bu umut da, gerçekle karşılaştığı aşamada sonuçlanamaz. Bir haksızlık duygusuna kapılan Loman, ne için yaşadığını, ne için haksızlığa uğradığını düşünür.

Görüldüğü gibi oyunda, dram kişinin, yaşadığı koşulları yaratma ya da oluşturma gibi bir seçim şansı yoktur. O, kendisine koşulları sunulan bir yaşama biçimi içinde yıllarca, amansız bir tempo ile savaştır. Tek istediği, ailesini güvence altına alabilmek ve koşullarını yerine getirerek daha rahat bir yaşam kurabilmektir. Bunun için gerekli özveriyi göstermiş, yapılması gerekenleri yapmıştır. Umut ettiği şeyleri birer hak olarak düşünmektedir. Düşlerinin gerçekleşmemesi sonucu, umutları ile gerçekler arasındaki uzlaşmazlığın, karşıtlığın ve çatışmanın farkına varır. O, bu karşıtlığın, bir zamanlar kendi yaşamındaki iki hatanın var oluşuna bağlar. Oysa bu sürükleniş gerçekte, Amerikan yaşamına egemen olan piyasa değerleri ile, insani değerler arasındaki karşıtlıktan kaynaklanır.

Gerçekleşmeyen düşleri, Loman'da "haksızlığa uğramışlık" duygusu uyandırır. Düzenin köklerini kavrayamayacak kadar akıllı olmasa da onursuz yaşayamayacak kadar yüreklidir. Düşle gerçeğin buluşmaması, Satıcı Willy Loman'ı büyük bir bunalıma sokmuştur. Geçmiş zamanı, gelecek zamanı ve şimdiki zamanı beraber yaşamağa başlar. Ailesi ve onuru adına son bir şey yapmayı tasarlar. Kaza süsü vererek kendisini öldürür. Yaşamının para getirmediği bu düzende, ölümünün ailesi için maddi bir rahatlık getireceğini düşünür. Sağken hep onurlu bir yaşam sürdürmeye çalışmış olan dram kişinin, karşılaştığı yıkımlarla, onuru incinmiştir. Kendi canına kıyarak hiç olmazsa, ardından "o, onurlu bir insandı" diyebileceklerini düşler. Fakat gerçek, onun bu son düşlerini de sonuçsuz bırakır. İntihar ettiği anlaşıldığı için, ailesine, ölümüne karşılık verilecek olan sigorta parası ödenmez. Bu da toplumsal düzenin temelinde bulunan gerçeğe, karamsar, ezici, acımacı ve insansızlaşmış bir anlam katar. Oyunda dramatik olan, bireyin, kendisini hiçleyen koşullar karşısında, onursuz yaşamama adına giriştiği güçsüz savaşımdan ve yıkımından kaynaklanır.

Her üç oyun kişisi de, kendilerini reddeden, küçülten, hiçleyen, ezen etmenlere karşı, onurlarını koruma ya da onursuz yaşamama adına intihar ederler. Her üçü de çevresel koşulların yarattığı yazgısal kesinlik karşısında, kendi sonlarına sürüklenirler. Birey hiç olmaz-

sa, var olduğunu kanıtlamak için, kendini yok eder. Fakat birey, yazgısına meydan okuyan güçlü ve inançlı bir trajik kahraman olarak değil, güçsüz, düşmüş; inançları sarsılmış birer kurban olarak ortaya çıkar.

Modern oyunlarda, dram kişisi özgür iradesi ile seçerek bir eylem gerçekleştirmedeği için, mücadelesini kendi seçimi ile sürdürmediği için, koşulların yarattığı ezici gerçeğin akışı ile sürüklendiği için, çevresine yazgılı bir kurbandır.

İçinde bulunduğu koşullara yenik düşmeye yazgılı olan dram kişisi, ne kadar güçsüz olursa olsun, çevresini saran güçlerle, boyutlarını ve sonuçlarını bilmeyerek, sonuna dek savaşır. Birey, var olmak, varlığının anlamını kaybetmemek ve onurunu korumak adına giriştiği mücadelede anlam kazanır. Dramatik olan, insanın, yaşamını devam ettirmek ya da onurunu korumak adına verdiği mücadelede ve yıkımında görülmektedir. Bu mücadeleyi yaratan ikilem, toplumdaki değişimlerin bir sonucudur.

Modern Oyunlarda, dünya, karamsar bir şekilde görünür. Dram kişisi yok olup giderken, gerisinde bıraktığı dünya durumu, karmaşası, bencilliği, insancıl değer tanımazlığı, yokediciliği ile karamsar ve kötümser bir tablo çizer. İşte Modern Oyun yazarları da, bu dünyayı, bu dünya içinde yaşayan insanı ve bu dünya gerçeklerini göstererek, insanları, gerçekler hakkında bilgilendirmeyi, düşündürmeyi amaçlayan toplumsal bir görev üstlenmişlerdir.

NOTLAR

1 August Strindberg, *Seçilmiş Oyunlar I- Matmazel Julie*, Çev. Aziz Çalırlar, İstanbul. Adam. Yay., 1982, S. 82.

2 Özdemir Nutku, *Modern Tiyatro Akımları*, Ankara, Dost Yay., 1963. S. 55.